

9 juli 2025

Vraag en Antwoord – Oekraïne en Nederland t. Rusland

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg heeft vandaag uitspraak gedaan in een interstatelijke zaak. Wat is een “interstatelijke zaak”?

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (“EVRM”) maakt een onderscheid tussen twee soorten verzoekschriften: individuele verzoekschriften ingediend tegen een Staat door een natuurlijk persoon, een groep personen, een bedrijf of een NGO waarin geklaagd wordt over een schending van hun rechten; en interstatelijke verzoekschriften, waarin klachten door een Staat zijn ingediend tegen een andere Staat.

Als een Staat van mening is dat een andere Staat verantwoordelijk is voor mensenrechtenschendingen, dan kan de ene staat dus een verzoekschrift indienen om te klagen over de gedragingen van die andere Staat. Momenteel zijn er 15 interstatelijke zaken bij het Hof aanhangig (zie [Veelgestelde vragen en antwoorden](#) voor meer details).

Waar gaat deze zaak over?

Deze interstatelijke zaak omvat vier verzoekschriften (een zaak voor het Hof kan betrekking hebben op één of meerdere verzoekschriften).

In 2014 heeft Oekraïne twee verzoekschriften ingediend over vermeende systematische mensenrechtenschendingen door Rusland in het kader van het conflict in het oosten van Oekraïne waarbij sinds het voorjaar van 2014 pro-Russische separatisten betrokken zijn, waaronder de vermeende ontvoering van drie groepen kinderen en hun tijdelijke overbrenging naar Rusland.

In 2000 heeft Nederland een verzoekschrift ingediend over het neerschieten van vlucht MH17 vanuit door Rusland bezet Oekraïens grondgebied in juli 2014, als gevolg waarvan alle inzittenden – voornamelijk Nederlandse staatsburgers – zijn omgekomen.

In 2022 heeft Oekraïne een verzoekschrift ingediend dat gaat over vermeende systematische mensenrechtenschendingen door Rusland in het kader van de grootschalige Russische invasie van Oekraïne die op 24 februari 2022 begon.

Waarom is de MH17 zaak samengevoegd met de door Oekraïne ingediende zaak?

Vlucht MH17 is neergeschoten boven bezet gebied in het oosten van Oekraïne. De internationale onderzoeken hebben bewijs opgeleverd dat Rusland betrokken was bij de levering van het wapen waarmee het vliegtuig is neergeschoten en zij hebben geconcludeerd dat de raket vanuit bezet gebied was afgevuurd. Gelet op de overlap in de feitelijke achtergrond en het bewijsmateriaal was het dan ook logisch en efficiënt om de zaken gezamenlijk te behandelen.

Wat heeft het Hof beslist?

Het Hof overwoog dat Rusland verplicht was om de rechten vervat in het EVRM te respecteren en te beschermen bij zijn optreden in het bezette Oekraïens grondgebied en bij de Russische militaire aanvallen in heel Oekraïne.

Het Hof oordeelde dat Rusland gedurende een periode van meer dan acht jaar verantwoordelijk was voor wijdverspreide en flagrante mensenrechtenschendingen in Oekraïne. Het overwoog dat het bewijsmateriaal een beeld schetste van onderling verbonden en manifest onrechtmatige gedragingen die op grote schaal werden begaan door Russische militairen, bezettingsautoriteiten, en gewapende separatisten.

Dit patroon van mensenrechtenschendingen omvatte onder meer militaire aanvallen die geen onderscheid maken tussen burgers en burgerobjecten enerzijds en militairen en militaire doelen anderzijds; standrechtelijke executies; foltering, met name verkrachting als oorlogswapen; onrechtmatige en willekeurige detentie; intimidatie en vervolging van journalisten en religieuze groepen; plundering en vernietiging van goederen van burgers; en georganiseerde werkwijzen om indringende en grievende veiligheidscontroles uit te voeren op burgers en om kinderen over te brengen naar Rusland en aldaar te adopteren.

Het Hof oordeelde ook dat Rusland verantwoordelijk is voor het neerhalen van vlucht MH17 en het recht op leven van de slachtoffers van de vliegramp heeft geschonden. Het Hof concludeerde in het bijzonder dat de raket is afgevuurd zonder maatregelen te nemen om het doelwit te verifiëren of om het leven van de inzittenden te beschermen. Daarmee heeft Rusland blijk gegeven van minachting van de burgers die door Russische vijandige activiteiten in gevaar werden gebracht. Rusland heeft ook nagelaten effectief onderzoek in te stellen en om mee te werken aan het internationale onderzoek dat werd geleid door het Nederlandse Openbaar Ministerie. Rusland heeft onjuiste of verzonnen informatie verstrekt en heeft pogingen om de oorzaak en omstandigheden van de vliegramp op te helderen belemmerd. Het intense leed dat de nabestaanden hebben ondervonden als gevolg van het neerhalen van het vliegtuig en de nasleep daarvan, komt neer op onmenselijke behandeling.

Voor een meer gedetailleerde uitleg van de overwegingen van het Hof, zie het [persbericht](#).

Stelde het Hof vast dat Rusland oorlogsmisdrijven of het misdrijf van agressie heeft gepleegd?

Nee, want het Hof had als taak om vast te stellen of de Staat de mensenrechten en de fundamentele vrijheden zoals gewaarborgd door het EVRM heeft geschonden. Het Hof oordeelde dat Rusland herhaaldelijk een aantal EVRM-rechten heeft geschonden, waaronder het recht op leven, het verbod op foltering en het recht op vrijheid en veiligheid.

Het Hof is echter geen strafhof en het kan niet beoordelen of er sprake was van oorlogsmisdrijven of het misdrijf van agressie. Andere nationale en internationale hoven kunnen bevoegd zijn om een oordeel te vellen over individuele strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor misdrijven die in Oekraïne zijn gepleegd. Een aantal Staten dat samenwerkt met de Oekraïense autoriteiten, [de Raad van Europa](#) en de Europese Unie hebben juridische documenten opgesteld voor de oprichting van een [Speciaal Tribunaal voor het Misdrijf van Agressie tegen Oekraïne](#) dat uiteindelijk een oordeel over dergelijke kwesties kan vellen. Op 25 juni 2025 hebben de Oekraïense President, Volodymyr Zelensky, en de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa, Alain Berset, in Straatsburg een overeenkomst ondertekend voor de oprichting van dit tribunaal.

Waarom is deze uitspraak van belang?

Deze uitspraak speelt een belangrijke rol bij het ter verantwoording roepen van Rusland voor zijn wijdverspreide schendingen van het EVRM in Oekraïne sinds 2014 en erkent de schade en het leed van de slachtoffers. De uitspraak biedt ook een waardevol en uitgebreid historisch verslag van het beschikbare bewijsmateriaal. Zesentwintig Staten die partij zijn bij het EVRM hebben in deze rechtszaak geïntervenieerd en hebben betoogd dat Rusland verantwoordelijk moet worden gehouden voor de mensenrechtenschendingen als gevolg van zijn invasie in Oekraïne.

De uitspraak erkent ook de aansprakelijkheid van Rusland voor mensenrechtenschendingen als gevolg van het neerhalen van vlucht MH17 en voor het leed dat het de nabestaanden van de slachtoffers van

de vliegcramp heeft berokkend door zijn optreden na de vliegcramp. De uitspraak is onderdeel van het vaststellen van de waarheid en de verantwoording waar de familieleden van de slachtoffers al meer dan tien jaar naar streven.

Het is bovendien van cruciaal belang, met name wanneer vrede in Europa wordt bedreigd, dat de rechten de rechtsstaat blijven handhaven. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is momenteel het enige internationale tribunaal dat zich bezighoudt met beschuldigingen van mensenrechtenschendingen door Rusland in de aanhoudende oorlog in Oekraïne.

Waarom behandelt het Hof deze zaak nu Rusland geen partij meer is bij het EVRM?

Een voormalig lidstaat blijft verantwoordelijk voor vermeende Verdragsschendingen die zijn gepleegd in de periode waarin de Staat nog partij was bij het EVRM. In het geval van Rusland is het Hof bevoegd om zaken te behandelen die betrekking hebben op feiten van vóór 16 september 2022, de datum waarop Rusland ophield partij te zijn bij het EVRM.

In deze zaak beoordeelde het Hof de klachten over vermeende mensenrechtenschendingen die zich vóór deze datum hebben voorgedaan.

Zie het persbericht "[Toekomstige behandeling van Russische verzoekschriften](#)" uit 2023 voor meer informatie.

Hoe kan de procedure eerlijk zijn als Rusland geen argumenten heeft aangevoerd?

Rusland heeft in eerdere stadia van de procedure wel aan de rechtszaak deelgenomen. De Regering van Rusland heeft op de gebruikelijke wijze deelgenomen aan de procedure over de ontvankelijkheid van de eerste drie van de vier verzoekschriften die deze zaak vormen. De Regering heeft uitgebreide schriftelijke opmerkingen ingediend over de aantijgingen die in deze verzoekschriften werden gedaan, en de Russische vertegenwoordiger heeft een pleidooi gevoerd tijdens de [hoorzitting over de ontvankelijkheid in januari 2022](#).

In maart 2022 heeft de Russische Regering ook schriftelijk gereageerd op het verzoek van het Hof om informatie te verschaffen, nadat de Oekraïense Regering in het verzoekschrift van 2022 met betrekking tot de invasie om voorlopige maatregelen had gevraagd.

Nadien heeft de Russische Regering ervoor gekozen om niet te reageren op verzoeken van het Hof om aanvullende informatie te verschaffen, om schriftelijke opmerkingen in te dienen over de ontvankelijkheid en merites van het verzoekschrift van 2022 en de merites van de drie andere verzoekschriften, of om deel te nemen aan de [hoorzitting van de Grote Kamer in juni 2024](#). Desondanks heeft het Hof besloten om door te gaan met de behandeling van de zaak, aangezien er onvoldoende grond was voor het niet-deelnemen door Rusland en de behandeling van de zaak in het belang was van een goede rechtsgang.

Bovendien heeft Rusland voortdurend de mogelijkheid gehad om actief deel te nemen aan de procedure, aangezien het Hof – net als bij alle andere regeringen – via een beveiligde website informatie aan de Russische Regering bleef verstrekken.

Hoe heeft Hof dan beslist op de aantijgingen?

Het Hof heeft een zorgvuldige, op feiten gebaseerde beoordeling gemaakt op basis van de enorme hoeveelheid bewijsmateriaal, om buiten redelijke twijfel vast te stellen of er sprake was van schendingen. Het Hof heeft vooral uitvoerig de rapporten bestudeerd die zijn opgesteld door waarnemersmissies van andere internationale organisaties, waarvan Rusland lid is, die ter plaatse aanwezig waren in Oekraïne, alsook de rapporten van de Onderzoekscommissie van de VN die de feiten na de invasie in 2022 heeft onderzocht, en de OVSE expertmissies. Het Hof heeft rekening gehouden met al het bewijsmateriaal waar het in de eerdere ontvankelijkheidsprocedure over

beschikte, waaronder bewijsmateriaal dat door de Russische Regering was verstrekt, en met meer recente publieke uitlatingen van hooggeplaatste Russische functionarissen.

Wat betreft de MH17-zaak heeft het Hof verwezen naar de feiten zoals vastgesteld in het omvangrijke onderzoek dat is uitgevoerd door een internationaal Gemeenschappelijk Opsporingsteam (*Joint Investigation Team*) en in het strafvonnis van de rechtbank Den Haag. Bij de beoordeling van de aard en omvang van het leed van de nabestaanden van de slachtoffers van de vliegcrash, heeft het Hof ook door derden verstrekt bewijsmateriaal en de slachtofferverklaringen betrokken.

Maakte een Russische rechter deel uit van de formatie?

De voormalige rechter die voor Rusland was gekozen maakte deel uit van de formatie van rechters tijdens de hoorzitting over de ontvankelijkheid in januari 2022, maar deze rechter heeft zich later teruggetrokken. De President heeft toen besloten om een andere rechter van het Hof aan te wijzen als *ad hoc*-rechter.

Dit is de handelswijze van het Hof in Russische zaken sinds 16 september 2022, toen het ambt van Russische rechter ophield te bestaan.

Zal Rusland schadevergoeding aan Oekraïne betalen?

Rusland is verplicht om schadevergoeding te betalen indien dit door het Hof wordt opgelegd als onderdeel van de toekenning van “[billijke genoegdoening](#)”. In zijn laatste officiële mededeling aan het Hof heeft Rusland echter aangegeven dat het van plan is om de uitspraken van Hof niet uit te voeren en geen schadevergoeding te betalen vanaf 16 maart 2022.

Het Hof heeft zich nog niet gebogen over de kwestie van “billijke genoegdoening” voor Oekraïne. Dit zal de volgende stap in de procedure zijn, die zal worden genomen in aansluiting op andere internationale ontwikkelingen.

De Raad van Europa heeft een [Schaderegister](#) opgericht zodat de schade die is veroorzaakt door de invasie door Rusland, en het daarbij behorende bewijsmateriaal, op een correcte wijze kan worden geregistreerd. Er zijn nu gesprekken gaande over het opzetten van een internationaal compensatiemechanisme, gebaseerd op het Schaderegister. Het is de [hoogste prioriteit](#) van de Raad van Europa om Oekraïne te steunen en om te helpen bij het streven naar verantwoording.

Zal Rusland schadevergoeding aan Nederland betalen?

Het Hof heeft zich nog niet gebogen over de kwestie van “billijke genoegdoening” voor Nederland. Dit zal de volgende stap zijn in de procedure en ook hier zal het belangrijk zijn om met internationale ontwikkelingen rekening te houden. Zo heeft de Raad van de Internationale Burgerluchtvaartorganisatie (ICAO) met betrekking tot het neerhalen van vlucht MH17 in mei 2025 geoordeeld dat Rusland zijn verplichtingen uit hoofde van het Verdrag van Chicago, dat het gebruik van wapens tegen burgervliegtuigen tijdens de vlucht verbiedt, niet is nagekomen. De Raad van de ICAO buigt zich momenteel over de vraag welke vorm van rechtsherstel op zijn plaats is.

Het Hof heeft in zijn uitspraak bepaald dat de door Nederland aangespannen zaak wordt afgesplitst van de door Oekraïne aangespannen zaken, zodat het de schadevergoedingsclaims van beide Regeringen afzonderlijk kan behandelen.

Waarom heeft het zo lang geduurd tot er een uitspraak in de zaak kwam?

De zaak betreft vier interstatelijke verzoekschriften die zijn aangebracht tussen 2014 en 2022, en de zaak omvatte talrijke procedurele stappen, waaronder het samenvoegen van de vier verzoekschriften in twee afzonderlijke fasen van de procedure, interventies door meerdere derde partijen, twee

hoorzittingen, één ontvankelijkheidsbeslissing, uiterst omvangrijke en complexe feiten, en tienduizenden documenten die door alle partijen zijn ingediend.

Het feit dat het Hof uitspraak doet slechts drie jaar na de indiening van het interstatelijke verzoekschrift in 2022 betreffende de invasie en vijf jaar na indiening van het verzoekschrift over MH17, laat zien dat het Hof deze verzoekschriften juist uitzonderlijk snel heeft behandeld, ondanks de complexiteit, de enorme hoeveelheid bewijsmateriaal en het gebrek aan medewerking door Rusland in de procedure sinds 2022.

Zijn er nog andere interstatelijke zaken aanhangig tegen Rusland?

Er zijn zes interstatelijke zaken tegen Rusland aanhangig over vermeende mensenrechtenschendingen. In de eerste vier van de hieronder genoemde zaken heeft het Hof al een uitspraak gedaan over de merites (de kwestie van billijke genoegdoening is nog aanhangig), en de andere twee zaken zijn in afwachting van een uitspraak over de merites:

[Georgië t. Rusland \(IV\)](#) – over de versterking van grenslijnen na het conflict in 2008. In afwachting van een beoordeling van de kwestie van billijke genoegdoening.

[Oekraïne t. Rusland \(inzake de Krim\)](#) – over de bezetting en annexatie van de Krim. In afwachting van een beoordeling van de kwestie van billijke genoegdoening.

[Oekraïne t. Rusland](#) – over Russische militaire aanvallen in Oekraïne en de bezetting en annexatie van Oekraïens grondgebied gelegen buiten de Krim (onderdeel van de huidige zaak). In afwachting van een beoordeling van de kwestie van billijke genoegdoening.

[Nederland t. Rusland](#) – over het neerschieten van vlucht MH17 (onderdeel van de huidige zaak). In afwachting van een beoordeling van de kwestie van billijke genoegdoening.

[Oekraïne t. Rusland \(VIII\)](#) – over een scheepvaart incident in de Straat van Kertsj in 2018. In afwachting van een beoordeling van de ontvankelijkheid en merites.

[Oekraïne t. Rusland \(IX\)](#) – over aantijgingen van politieke moordaanslagen. In afwachting van een beoordeling van de ontvankelijkheid en merites.

Wat gebeurt er nu met de individuele verzoekschriften die aan deze interstatelijke zaak zijn gekoppeld?

Het Hof onderzoekt ongeveer 9.500 verzoekschriften ingediend door individuen die beweren dat ze getroffen zijn door de conflicten in de Autonome Republiek van de Krim, de stad Sebastopol en het oosten van Oekraïne, alsmede door de Russische militaire operaties op het grondgebied van Oekraïne sinds februari 2022. De Griffie van het Hof heeft een *Conflicts Unit* opgericht om de conflict-gerelateerde individuele verzoekschriften te behandelen en ervoor te zorgen dat deze snel kunnen worden verwerkt. Meer dan 650 individuele verzoekschriften zijn ter kennis gebracht aan de verwerende Regeringen (Rusland en Oekraïne).

Er zijn ook vier individuele verzoekschriften ingediend door meer dan 500 familieleden van de slachtoffers van MH17; deze zijn in afwachting van een beoordeling van de ontvankelijkheid en merites. Twee van deze zaken zijn ter kennis gebracht aan de verwerende Regering, namelijk [Ayley e.a. t. Russia \(zaaknr. 25714/16\)](#) en [Anghine e.a. t. Rusland \(zaaknr. 56328/18\)](#).

Het is gebruikelijk dat het Hof de algemene vraagstukken in een interstatelijke zaak beslecht voordat het uitspraak doet op individuele verzoekschriften die dezelfde vraagstukken aan de orde stellen of uit dezelfde omstandigheden voortvloeien. De uitspraak van vandaag betekent dat het Hof nu verder kan gaan met het behandelen van de individuele verzoekschriften.

Dit document is opgesteld door de Griffie. Het is niet bindend voor het Hof.

Press contacts

echypress@echr.coe.int | tel: +33 3 90 21 42 08